

Lutka - djetetov najbolji prijatelj

Deželjin, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:809911>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARINA DEŽELJIN

LUTKA – DJETETOV NAJBOLJI PRIJATELJ

Završni rad

Pula, 2016

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARINA DEŽELJIN

LUTKA – DJETETOV NAJBOLJI PRIJATELJ

Završni rad

JMBAG: 03030378526, redovita studentica

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Lutkarstvo i scenska kultura

Znanstveno područje: Interdisciplinarno područje znanosti

Znanstveno polje: 805. Obrazovne znanosti

Znanstvena grana: Pedagoške discipline

Mentorica: Breza Žižović mag. art. paed., pred.

Pula, 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Marina Deželjin, kandidatkinja za prvostupnicu predškolskog odgoja, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, 15. rujna 2016. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Marina Deželjin, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Lutka – djetetov najbolji prijatelj* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst, trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 15. svibnja 2016. godine

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet istraživanja	1
1.2. Cilj istraživanja	2
1.3. Definiranje polazišne teze	2
1.4. Postupci, metode i instrumenti istraživanja.....	2
1.5. Nacrt za provođenje istraživanja	2
2. LUTKARSTVO I SCENSKA UMJETNOST	3
2.1. Povijest lutkarstva	3
3. VRSTE SCENSKIH LUTAKA	5
3.1. Lutka marioneta.....	5
3.2. Ginjol lutka.....	6
3.3. Lutka javajka ili javanka	7
3.4. Lutke zijevalice, lutke sjene, lutke na prstima	8
4. LUTKA I DIJETE.....	9
4.1. Uloga lutke u zadovoljavanju dječjih potreba.....	9
4.2. Uloga lutke u poticanju dječje pozitivne slike o sebi.....	10
4.3. Uloga lutke u poticanju dječje samostalnosti.....	10
4.4. Uloga lutke u poticanju socijalne kompetencije djeteta.....	11
4.5. Uloga lutke u poticanju dječjeg stvaralaštva.....	12
5. MOĆ LUTKE	13
6. LUTKA U PSIHOTERAPIJI.....	14
6.1. Metode rada.....	15
6.2. Lutke i bajka.....	16
6.3. Lutke i obitelj	17
6.4. Lutke u prevladavanju straha	18
6.5. Lutka i agresivnost	19
7. LUTKA – DJETETOV NAJBOLJI PRIJATELJ	22
PROVOĐENJE AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU	22

ANALIZA DJEČJIH RADOVA.....	29
8. ZAKLJUČAK	36
9. LITERATURA.....	37
SAŽETAK.....	39
SUMMARY	40

1.UVOD

“Lutka je simbiotično scensko biće kroz koje čovjek-lutkar ostvaruje najbolji dio svoga scenskog bića, onaj općeljudski, onaj s kojim se može krenuti u borbu za bolji svijet i ljepši san. Lutka je savršena. Ona je uvijek samo ono što treba biti. “

Luko Paljetak

Igra je spontana, slobodna aktivnost koja djeluje na fizički, spoznajni i socio-emocionalni razvoj djeteta i sastavni je dio djetinjstva. Djeca se u igri rješavaju napetosti, stječu nove spoznaje o sebi i o svijetu oko sebe, rješavaju konflikte itd. Promatrajući dječju igru možemo otkriti puno o djetetu. No, rijetko koja igračka zaokupi toliko pažnje kod djeteta, kao što to čini lutka.

Lutkarstvo je grana scenske umjetnosti koja je najpogodnija za prikazivanje bajki, čudesnih prizora, fantastike te je upravo zato kazalište lutaka blisko djeci. Scenska lutka je temeljno izražajno sredstvo te umjetnosti te se ona razlikuje od onih koje služe za igru. Scenske lutke imaju zadaću svojim izglednom dočarati i oživjeti široku paletu likova, a unutarnja konstrukcija mora omogućiti njihovo kretanje po pozornici. One mogu biti izrađene od raznih materijala, no mora se voditi računa o tome da lutka ne bude preteška, kako bi lutkari njima mogli lakše upravljati. U izradu scenske lutke ulaže se mnogo truda, za neke predstave lutke se izrađuju i više od dva mjeseca .

Dijete je za lutku (u bilo kojoj figuri; scenska lutka, porculanska, plastična itd.) emotivno vezano od svoje najranije dobi. Upravo zbog te emotivne veze, djeca pridaju više važnosti poruci koju lutka prenosi. Prema tome, lutka preuzima ulogu posrednika u komunikaciji između djece i odraslih.

Temu sam odabrala zbog ljubavi prema lutkama, kazalištu i glumi. Kroz studij sam imala priliku sudjelovati u izradi scenskih lutaka i samoj izvedbi lutkarske predstave pred djecom. Oduševljenje djece potaknulo me da istražim više o utjecaju lutke na dijete i njegov razvoj.

1.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je povezanost scenske lutke sa cjelokupnim djetetovim razvojem. Osnovno istraživačko pitanje ovog rada jest: *Kako lutka utječe na razvoj djeteta?*

1.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je saznati i utvrditi na koji način lutka potiče socijalni, emocionalni i spoznajni razvoj djeteta.

1.3. Definiranje polazišne teze

Upotrebom scenske lutke u radu s djecom potaknut ćemo kod djeteta stvaranje pozitivne slike o sebi, kreativnost, stvaralaštvo i samostalnost, a stvaranjem ugodne i radne atmosfere potaknut ćemo međusobnu suradnju djece.

1.4. Postupci, metode i instrumenti istraživanja

Istraživanje je provedeno teorijskim i empirijskim postupkom. U teorijskom dijelu objašnjeni su ključni pojmovi djetetovog cjelokupnog razvoja te scenske lutke. Istraživanje empirijskim pristupom temelji se na rezultatima dobivenim metodom sustavnog promatranja.

1.5. Nacrt za provođenje istraživanja

Istraživanje je provedeno na temelju prikazanog nacрта:

1. Odabir vrtića i skupine u kojoj će se istraživanje provesti
2. Uspostavljanje kontakta s ravnateljicom i odgajateljicama odabranog vrtića
3. Odabir načina provedbe istraživanja (odabir materijala, prikupljanje literature i sl.)
4. Odabir načina prikupljanja podataka istraživanja
5. Prikupljanje podataka provest će se kroz analizu ponašanja i radova
6. Podatci će se prikupljati tijekom i pri završetku provođenja aktivnosti u vrtićkoj skupini

2. LUTKARSTVO I SCENSKA UMJETNOST

Lutkarstvo je grana scenske umjetnosti, poput drame, baleta, opere ili pantomime te je najpogodnija za prikazivanje bajki, fantastike, čudesnih prizora. Upravo je to razlog zašto je kazalište lutaka vrlo blisko djeci. Autorica Pokrivka (1978.) ističe kako je bit lutkarstva u neobičnom lijepom, poetskom činu oživljavanja nežive materije preko glumca lutkara. „Lutka je oblikovana za svoju ulogu. Ona ima neponovljiv lik. Dok se, na primjer, glumac služi mimikom za izražavanje emotivnih raspoloženja, lutka ima uvijek isti izraz lica i služi se sebi svojstvenim pokretima koji mogu biti nezgrapni, krupni, prenaplašeni, pa je zanimljivo da upravo tim svojstvima lutke dobivaju toplinu i draž na sceni. Lutka u svojim pokretima nije uvijek podvrgnuta zakonu sile teže, pa je slobodnija za razliku od živog glumca, a nekad i pokretnija. Ona nije nosilac teške i komplicirane dramske radnje. Lutke su jednostavne i poetične.“ (Pokrivka, V. 1978.)

2.1. Povijest lutkarstva

Počeci lutkarstva javljaju se na Dalekom istoku, a u Europu su primljene kao zanimljiva, egzotična novost istočne kulture. Prvi tragovi lutaka bili su u Indiji, odakle se šire u Kinu, Japan i Javu te Egipat i staru Grčku. Lutke su iz stare Grčke prenesene u Rim, a nakon Rima proširile su se po cijeloj Europi.

Antičke lutke rođene su u hramovima, a srednjovjekovne u crkvama, no one su vrlo brzo izgubile svoja vjerska obilježja i postale narodni junaci. Uvijek na strani naroda, lutke su se kroz smijeh borile za pravdu i potlačene.

U Europi se lutkarstvo jače počelo razvijati u 16. i 17. stoljeću. S trgova i sajmova lutke su prodirale i u palače kneževa. Krajem 18. stoljeća u Veneciji svaka je palača imala svoje kazalište lutaka. Europsko lutkarstvo bilo je usmjereno na lutke marionete. (Pokrivka 1978;6)

Na početku 20. stoljeća na kazališnoj sceni odumire realizam i prodiere simbolizam, stilizacija, impresionizam, kubizam, ekspresionizam i apstrakcija. Osim za dramu, kazalište lutaka postaje scenski ambijent za satiru, grotesku, lutkarsku pantomimu, novi tip priče i sl. Prva predstava u našim krajevima održana je u Ljubljani 1913. godine, a priredio ju je slikar

Josip Klemenčič. Nakon toga lutkarstvom se počinju baviti istaknuti slikari, književnici, glumci, muzičari i dr. (Pokrivka, 1978)

Slika 1. *Lutkar na ulici* (izvor: <http://www.coventgardenentertainment.co.uk/performers/jp-puppets-charming-puppeteer-show/>, preuzeto 14.09.2016.)

3. VRSTE SCENSKIH LUTAKA

Lutke možemo podijeliti u dvije skupine; marionete i ručne lutke. Od ručnih lutaka najčešće korištene su: štapne lutke u više varijanti, ginjol lutke, lutke zijevalice i ostale specifične vrste ručnih lutaka (gigantske lutke, plošne lutke, lutke sjene i sl.).

3.1. Lutka marioneta

Slika 2. *Marioneta* (izvor: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/85/df/b1/85dfb1a0fdd651583fe5809f236da2f7.jpg> , preuzeto 10.09.2015.)

Prve oblike lutke marionete susrećemo kod Grka, Rimljana i Egipćana. U početku su bile vrlo jednostavne s minimalnim pokretima, a kasnije su postupno dobivale konce za animaciju ruku i nogu. Stvoren je, također, tzv. kontrolnik, drveni nosač za koji su privezani konci. Animacija ove lutke vrlo je složena (u profesionalnom kazalištu može imati i trideset konaca), pa je njome uglavnom teško upravljati.

Marioneta se sastoji od glave, trupa, nogu i ruku. Osnovni materijal za izradu je drvo, ali se može izrađivati i od žice, pluta i/ili plastične mase.

Autor Edi Majaron (2004.) u svojoj knjizi „Lutka...divnog li čuda“ objašnjava kako marionete simboliziraju manipulaciju na način da se važna osoba uvijek nalazi iznad njih te

ih prisiljava na kretanje. Dijete kroz takav odnos može osjetiti društvene modele nalazeći se u položaju „važne osobe“ dok animira svoju lutku (koja zauzima mjesto djeteta).

3.2. Ginjol lutka

Slika 3. *Ginjol* (izvor: <http://fiaf.org/events/documents/Guignol-Study-Guide-En.pdf>, preuzeto 10.09.2015.)

Ginjol lutka glavni je predstavnik ručnih lutaka. Lutkar ju navlači na ruku kao rukavicu te svojom rukom i prstima upravlja njenim pokretima. Ginjol lutka sastoji se od glave i jednostavnog tijela kojeg čini materijal preko kojeg se najčešće oblači kostim lutke. Ova lutka najčešće nema noge ali ako ih ima, prebacuju se preko paravana prema publici, dok ruka ulazi u tijelo, otraga, u predjelu struka. Glava ginjol lutke može se izraditi od različitih materijala.

3.3. Lutka javajka ili javanka

Slika 4. *Javajka* (izvor:

<http://www.europeana.eu/portal/record/2023202/B5316E8A1A5E1564647F582DCC9A67EE8093F4E4.html> , preuzeto 10.09.2015.)

Javajka je glavni predstavnik štapnih lutaka. Ime je dobila po indonezijskom otoku Javi, a rađena je po uzoru na tradicionalnu indonezijsku lutku wayang. Originalna lutka wayang izrađena je od drva. Dugačak štap prolazi kroz tijelo i pokreće glavu lutke. Ruke imaju zglobove u ramenima, laktu, šakama i pokreću se pomoću dva štapa pričvršćena za šake.

Kod nas se pojavljuje u izmijenjenom obliku, a zadržala je istu tehniku animiranja. Štap nosač je kraći te završava u tijelu lutke, gdje se uvlači ruka, pa je lutka samim time pokretnija. Ruke više nemaju tri para zgloba, štapovi za ruke zamijenjeni su čeličnim žicama, a cijelu ruku može zamijeniti komad tanjeg užeta. Tijelo javajke čini košuljica od platna ispod koje je smještena ruka animatora, a preko košuljice se navlači odgovarajući kostim.

Slika 5. *Wayang Golek* (izvor: <http://www.dreamstime.com/royalty-free-stock-photos-wayang-golek-doll-puppet-image29658258> , preuzeto 10.09.2015.)

3.4. Lutke zijevalice, lutke sjene, lutke na prstima

Zijevalice su lutke kojima je glavna karakteristika da otvaraju usta, i to tako da animatorov palac pomiče donju, a ostali prsti gornju čeljust lutke. Postoje različiti načini i materijali kojima se izrađuju ove lutke, no najčešće se koriste čarape i spužva.

Lutke sjene su figure priljubljene uz bijelo platno, pokretane rukom ili žicom, koje se pod svjetlom ocrtavaju na drugoj strani platna kao figure u prirodnom pokretu i na taj način izgledaju kao da su oživljene. Oblikovanje lutaka i dojam koji ostavlja cjelokupna igra tim sjenama ima veliku umjetničku vrijednost. Prema autoru Majaronu (2004.), sjene ostavljaju nestvaran i poetičan dojam pa mogu pomoći djeci da prebrode razne vrste strahova.

Lutke na prstima animiraju se na način da se na prste ruke nataknu male lutke — tako je moguće imati više likova na manje prostora i s manje animatora.

“Scenska je lutka u načelu svaki predmet kojem je dodan pokret. Posebna su vrsta improvizirane lutke, lutke od predmeta iz svakodnevne uporabe: rukavice, čarape, papirnate vrećice... Svaki predmet, ako ga se animira, može postati lutka” (Lidija Kroflin; preuzeto 23.09.2015.; hrcak.srce.hr/file/121896)

4. LUTKA I DIJETE

Psihoanalitičar Donald Winnicott (1896.-1971.), proučavajući rani razvoj djeteta, objasnio je djetetovu potrebu za tzv. prijelaznim objektom kao normalnim razvojnim fenomenom rane dječje dobi, koji olakšava djetetovo odvajanje od majke. Prijelazni objekt može biti krpica, jastučić, plišani medvjedić ili lutka, od koje se ne želi odvojiti pri odlasku u vrtić, te predstavlja poveznicu s majkom i jedinu sigurnost u novoj i nepoznatoj sredini. Prema autorici knjige „Lutka iz kutka“, Kraljević Ani (2003.), rijetko koja igračka zaokuplja pozornost djece te pokreće njihove emocije i stvaralaštvo kao što to čini lutka. Upravo zbog toga, lutka je vrijedno i moćno sredstvo za poticaj djetetovog emocionalnog, socijalnog i spoznajnog razvoja.

4.1. Uloga lutke u zadovoljavanju dječjih potreba

Svako dijete izražava potrebu za pripadanjem već u ranoj dobi. Pri dolasku u jaslice ili u vrtić, u razdoblju adaptacije, djetetovo nezadovoljstvo zbog neispunjavanja te potrebe jasno je izraženo. Dijete se osjeća ljutito, nemoćno i napušteno od obitelji, majke, što će trajati sve dok dijete ne uspostavi emocionalne odnose s odgojiteljem. Najdraža igračka – lutka koju je dijete donijelo od kuće, pomoći će pri adaptiranju u novu sredinu (Hicela 2010.).

U nepoznatoj sredini, svoju potrebu za afirmacijom dijete zadovoljava kad doživi da je nekome važno što se s njim događa. Dijete s lutkom razgovara (monolog s lutkom), povjerava joj se, s njom ostvaruje svoja maštanja, osjeća se snažno i moćno, afirmirajući se na taj način.

Lutka može pomoći odgojitelju u komunikaciji s djetetom jer će se dijete lakše povjeriti lutki nego odrasloj osobi. Lutka posjeduje autoritet koji joj je dalo samo dijete, te predstavlja „sugovornika od povjerenja“, pružajući tako djetetu i osjećaj zaštićenosti i svojevrsnog zaklona. Ono s njom razgovara o svojim problemima, uspostavljajući tako sa svojom okolinom simboličku komunikaciju. Na taj način lutka može postati svojevrsan posrednik između djeteta i njegove sredine.

4.2. Uloga lutke u poticanju dječje pozitivne slike o sebi

Važan zadatak odgojitelja je pomagati djetetu da razvije pozitivnu sliku o sebi. Dijete na taj način postiže samopercepciju te je spremnije na kooperativno ponašanje. Uloga lutke pri ostvarivanju ciljeva na tom području vrlo je važna. „Dijete koje ima mogućnost igrati se s lutkom brzo nauči vidjeti sebe kao jedinstveno biće. Pomažući mu da sebe vidi u takvom svjetlu i da se dobro osjeća zbog svojih zamisli i onoga što čini, omogućujemo mu da stekne osjećaj samopouzdanja i važnosti“ (Čudina-Obradović 1990., prema: Ivon 2010: 40)

Kroz razne igre s lutkom dijete upoznaje svoje tijelo, njegovu građu, veličinu, funkcije, kao i detalje i razlike među djecom (spol, rasa...). Animacijom raznih igračaka, predmeta ili dijelova tijela potičemo razvoj različitih aspekta dječje osobnosti.

U radu s predškolskom djecom posebno je zanimljiva tjelesna lutka – humaneta. Humaneta je lutka veličine djeteta načinjena od starog papira ili velike papirnate vreće. Može visiti djetetu oko vrata, a noge i ruke su joj pričvršćene na djetetove, te ih ono na taj način animira. Dijete lutku nosi ispred svog tijela, što mu pruža osjećaj sigurnosti sigurno i omogućava mu da lakše doživi i dočara karakter lutke. Pokreti lutke ovise o djetetovim pokretima, pa dijete tako otkriva razne načine slanja neverbalnih poruka.

Humaneta može nastati i od obrisu djetetovog tijela te se može animirati bez da se pričvrsti na tijelo djeteta. Na taj način dijete može vidjeti sebe iz nove perspektive. Može imati na sebi što god želi te humanetom izvoditi pokrete koji su inače neizvedivi, primjerice - letjeti.

Iskustvo igre s lutkom omogućuje djetetu suočavanje s raznim životnim situacijama i problemima s više samosvijesti i povjerenja, što djeluje pozitivno na njegov razvoj slike o sebi.

4.3. Uloga lutke u poticanju dječje samostalnosti

Za razvoj autonomije djeteta važno je poštovanje, tolerancija i razumijevanje. Odrasli služe kao model ponašanja te ukoliko se djetetove želje i zamisli ne kritiziraju i ne omalovažavaju već poštuju, dijete će poštovati osjećaje i mišljenje svojih vršnjaka, ostale djece i odraslih.

Dijete najbolje uči dok samostalno istražuje, odnosno kroz vlastito iskustvo. Dijete samo, kroz iskustva, dolazi do zaključaka te stječe znanje, uz potporu odraslih i poticajne okoline.

Važno je da djetetu omogućimo dostupnost materijala koji su mu potrebni za istraživanje i optimalan razvoj svih kompetencija.

Djetetovu samostalnost treba razvijati u vrtiću i kod kuće u svim sferama života, od samostalnog odijevanja i hranjenja do odluke kojom će se igračkom igrati, na koji način će rješavati određene probleme ili zadatke i slično. Samo samostalno dijete je slobodno dijete (Miljak 1996; prema: Ivon, H. 2010.).

Odrasle osobe kroz lutku mogu postići uspješnu komunikaciju s djetetom. Djeca prihvaćaju mišljenje lutke zbog autoriteta koji joj dijete dodijeli. Lutka je voljna pomoći djetetu da pospremi svoje stvari, da ode liječniku, da opere zube i slično. Lutka na taj način može uvelike pomoći da se dijete osamostali te uključi u mnoge socijalne i druge situacije.

4.4. Uloga lutke u poticanju socijalne kompetencije djeteta

U procesu socijalizacije djetetov se razvoj odvija u sljedeća tri smjera: „dijete stječe kontrolu nad vlastitim ponašanjem (samokontrola), dijete raste i razvija se njegova osobnost, dijete stječe znanja, vještine, motive, aspiracije, koji mu omogućuju uspješnu interakciju sa sredinom.“ (Ivon H. 2010: 45 str.).

Dijete se pri dolasku u predškolsku ustanovu susreće s vršnjacima i odgojiteljima, te gradi odnose i stječe vještine zbog kojih će postati sve kompetentniji na području interpersonalnih i intrapersonalnih odnosa. Interpersonalni odnos definira se kao odnos koji se ostvaruje između najmanje dvije osobe, dok je intrapersonalni odnos onaj koji individua ostvaruje u sebi te razmišljanjem dolazi do rješenja nekog problema.

Ovisno o okolini i vlastitom izboru, dijete iskazuje ponašanja za koja misli da su u određenim situacijama za njega korisna. To može biti poželjno- prosocijalno ponašanje ili nepoželjno- agresivno ponašanje. Autorica Haugh-Schnabel (1997.) smatra da agresivno ponašanje kod djece predstavlja obranu pred nečim ili borbu za nešto. Na ovaj način dijete brani svoja prava da bi sačuvalo svoj integritet. (prema Ivon 2010.)

Kako bi uspostavili kontakt s djetetom u toj situaciji, možemo predložiti da svoju agresivnost odigra s lutkom. Na ovaj način dijete će verbalizirati ljutnju i polako početi razumijevati uzrok i načine izražavanja ljutnje. Također, uključivanjem lutke u slične problemske i konfliktne situacije, djeca lakše zaključie da su sporovi i njihovo prevladavanje dio života, ističe autorica Ivon. Nadalje objašnjava da, ukoliko uključimo „sporove“ u zaplet lutkarske

igre, djeca lakše upoznaju kompromis kao čarobno sredstvo za rješavanje međuljudskih odnosa.

U grupnom smišljanju lutkarskih igrokaza te stvaranja lutki djeca zajedničkim idejama i prijedlozima grade scenarij, izmišljaju i dijele uloge, raspravljaju, međusobno si pomažu u izradi lutaka, pružaju potporu jedan drugome i sl. Taj proces dovodi do utvrđivanja i razvijanja interakcijskih sposobnosti djece i njihovih spoznaja o sebi u odnosu s drugima.

4.5. Uloga lutke u poticanju dječjeg stvaralaštva

Autorica Miljak (1996.) objašnjava da se stvaralački proces kod djeteta razvija u tri etape. U prvoj se dijete upoznaje s predmetom, materijalom, pokretom, glasom, oblikom itd. Dijete istražuje, manipulira predmetom, promatra od čega je načinjeno, što sve može činiti s njime i sl. Nakon upoznavanja, u drugoj etapi dijete ovladava uobičajenom upotrebom ili načinom funkcioniranja tog predmeta, materijala, pokreta, glasa, oblika itd. Kroz ovu etapu možemo uočiti izraze dječjeg stvaralaštva, većinom one koji su rezultat ograničenosti dječjih iskustava. Treća etapa ogleda se u oblikovanju novih kombinacija, pravila upotrebe, dopunjavanju, dorađivanju, provjeravanju itd. (prema Ivon, H. 2010.)

Kada bi ove tri etape promatrali u odnosu na lutku, u prvoj bi dijete promatralo lutku, opipavalo, bacalo, pokušavalo je „oživiti“. U drugoj bi etapi otkrivalo mogućnosti lutke, primjerice da lutka čini nešto što bi ono htjelo, da može progovarati kroz lutku, da mu ona može biti prijatelj u igri. Naposljetku, u trećoj etapi djetetu bi lutku mogao predstavljati bilo koji predmet kojeg bi samo uređivalo, dorađivalo, davalo mu uloge kroz razne monologe i dijaloge. Usmjeravanjem djeteta na stvaralačke igre s lutkarskim elementima te animacijom istih, potaknuli bi djetetovu maštu te samim time i kreativne uratke, koji bi jačali djetetovu samostalnost. (Ivon 2010.)

U razvoju stvaralačkih sposobnosti kod djece važno je pružiti im priliku da sami izrađuju svoje lutke te zajedno smišljaju igrokaz. Majaron (2002.) također ističe važnost sudjelovanja djece: „Poželjno je da dijete samo stvara lutku. Tada je ta lutka samo njegova, zamišljena u njegovoj mašti, napravljena njegovim rukama, oživljena njegovom energijom i osjećajima. Prigodom takvoga stvaranja i oživljavanja dijete nadilazi sve svoje stvaralačke aktivnosti“. (Majaron 2002., prema Hicela 2010;55)

5. MOĆ LUTKE

Lutka je jedan od najstarijih produkata civilizacije i oduvijek je imala dvostruku ulogu: lutka kao dio rituala i lutka kao sudionik igre - dječje igre. Autor Mrkšić (2006.) navodi činjenicu da se pojmu lutke, i kao predmetu teatralne igre, može najviše približiti preko dječje igre. Dijete i lutku povezuje igra, a bez igre ne bi ni postojala mogućnost gledanja i doživljavanja predmeta na način i u formi lutke.

Lutka, kao predmet u dječjoj igri, sposobna je transformirati se u svako biće potrebno u toj igri. Dijete u igri pridaje više značenja jednom predmetu ili jedno značenje različitim predmetima, a prijelazi iz stvarnog u nestvaran svijet i obrnuto, brzi su i lako mogući. U knjizi *Drveni osmijesi* (2006.) autor Mrkšić ističe da lutke nisu djeci samo materijal za partnere u igri, nego i nerazmjerni likovi i pokreti, pomoću kojih oni, ističući neproporcionalno pojedine dijelove tijela ili razne duševne osobine, vrše analizu pojava oko sebe, da ih bolje shvate, a samim time da bolje razumiju sebe i svoj odnos prema svijetu oko sebe.

Lutka može sve što i čovjek, ali čovjek ne može sve što i lutka. Ona je izdržljivija od čovjeka - ne stari, ne gubi ljepotu i ne umire. Lutka ne gubi osmijeh, njen osmijeh traje zauvijek.

Lutka se, čak i kada ne predstavlja ljudski lik, uvijek bavi međuljudskim odnosima, te stoga njima i podliježe, postajući prenosilac smisla. Ona kod djeteta (i odraslih) izaziva emociju, ponekad smijeh, ponekad tugu, šutnju, no najvažnije je da dijete gleda i da misli te pritom intenzivno osjeća. Autor Paljetak u knjizi *Lutke za kazalište i dušu* (2007.) smatra da sva djeca nose naklonost i ljubav prema lutki jer je ona biće njihova svijeta, sudionik i sugovornik, njihov mali prijatelj. Prema tome, poruka koju je prenijela lutka ostavit će snažniji utisak na dijete.

6. LUTKA U PSIHOTERAPIJI

Autor Bastašić u svojoj knjizi *Lutka ima i srce i pamet* (1988.) opisuje iskustva primjene raznih metoda korištenja lutke u terapiji s djecom i odraslima. Autor objašnjava da je za afektivni, kognitivni i socijalni razvoj važna igra koja priprema dijete za kreativni, umjetnički i znanstveni rad. Nedostatak prostora i vremena za igru glavni su uzročnici nedovoljno razvijenih sposobnosti i vještina potrebnih za cjelovit tjelesni i duševni razvoj djeteta.

Bastašić (1988.) je za potrebe terapije izradio lutke od raznih materijala i neutralnog izraza, lutke koje gestom izražavaju osnovno raspoloženje. Na taj način raspoloženje nije sugerirano, već je omogućena projekcija vlastitog raspoloženja i izražavanje emocija.

Bastašić u knjizi navodi lutke koje su korištene u psihoterapiji:

1. Lutke različitog spola i veličina, odnosno dobi.
2. Lutke koje simboliziraju loše objekte: vještice, smrt, duh, Drakula...
3. Lutke za simbolizaciju priča i bajki: kraljica, kralj, princ, princeza s dva lica (usnulo i budno), zmaj, gusar, div, čarobnjak, Sunce...
4. Lutke koje predstavljaju osobe u uniformi: vojnici, kauboj, doktor, policajac.
5. Lutke životinje: vuk, lav, krokodil, mačka, psić, miševi, krava, konj, svinja.
6. Lutke s naznačenim rodnim i spolnim osobinama (žena, muškarac, dječak i djevojčica, trudnica koja može poroditi bebu)
7. Lutka-animator: radi se o nešto većoj lutki koja se razlikuje u konstrukciji, može micati usnama te je jedna ruka zapravo ruka osobe koja animira lutku. Ta se lutka (Bimbo) nalazi između psihoterapeuta i ostalih lutki. Prisutna je višestruka komunikacija: psihoterapeut – Bimbo, Bimbo – lutka, lutka – dijete.
8. Lutka koja služi za kanaliziranje agresije. (Bastašić, 1988.)

Nadalje, autor objašnjava kako igra lutkama različitog spola i dobi, koje simboliziraju obitelj, omogućuje igranje neposrednih obiteljskih situacija. Poticaj za igru mogu biti uobičajene situacije iz obiteljskog života, na primjer priprema za odlazak u školu ili situacije za vrijeme ručka. Emocije i konflikte moguće je igrati sa svom žestinom, stoga se u igri s lutkama lakše prepoznaju konfliktne situacije. Lutke koje simboliziraju loše objekte omogućuju projekciju i izražavanje nesvjesnog. Često se plašljiva djeca žele igrati s lutkama koje predstavljaju bića

iz mraka, iz mašte, iz vlastitog nesvjesnog. Lutke za simbolizaciju priča i bajki su nužne jer je bajka neizbježan dio djetinjstva i važan dio razvoja. Autor također ističe ulogu uniformiranih lutaka: „Kaubojski su česti u igri dječaka, a lik policajca kada se javljaju pitanja savjesti. Lik doktora značajan je za istraživanje transfera, odnosa djeteta prema terapeutu, koji i plaši, ali i spašava“. (Bastašić, 1988;11) Lutke životinje dijele se na divlje i domaće, te omogućuju projekciju libidnih i agresivnih poriva, objašnjava autor.

Prema Bastašiću, obradu tema kao što su ljubav i rađanje omogućuje igra lutkama s naglašenim spolnim osobinama. Ove lutke omogućuju uvid u proces žalovanja zbog gubitka bliske osobe. Ako dijete odabere igru s ovim lutkama, suočava se s problemom smrti što ukazuje na napredak. Kako terapija napreduje, tako raste interes za te lutke.

Bastašić (1988.) u psihoterapiji također koristi i lutku-animatora nazvanu Bimbo. Ova lutka pomaže u ostvarivanju početne komunikacije i ublažavanju inicijalnih strahova. Lutka može micati ustima, stoga je rado upotrebljavaju djeca s poteškoćama u govoru.

Bimbo je također služio i kao lutka za kanaliziranje agresije, prema iskustvu autora: „Jedan dječak nije uopće mogao započeti terapiju ako prethodno ne bi udario Bimba. Na pitanje koga on to zapravo tuče, odgovorio mi je da tuče brata jer ga on uvijek davi.“ (Bastašić, 1988;12)

6.1. Metode rada

Autor Bastašić smatra da je razumijevanje osnovna poruka koju terapeut mora prenijeti djetetu. Također, treba omogućiti djetetu razne oblike izražavanja. Nisu sva djeca u stanju igrati se lutkama. Pripremno razdoblje za rad s lutkama može potrajati i do godinu dana, navodi autor. Prvi je susret uvijek ispunjen strahovima i dijete se teško odvoji od roditelja. Autor opisuje primjere prvih susreta te na koji način lutka može ublažiti strah od nepoznatog. Lutak Bimbo ublažio je strah djevojčice - grizući nokte od straha, uvjerio je djevojčicu da od terapeuta ne prijete nikakva opasnost, predstavljajući terapeuta kao svog oca. U toj kratkoj igri terapeuta s lutkom, djevojčica se toliko opustila da je realizirala vlastitu priču. U drugom primjeru koristi lutku miša, te pristupa ambivalentnom djetetu - miš izviri iz šake terapeuta, preplašen i nesiguran. Terapeut ozbiljnim glasom moli dijete da se ne približava jer će

preplašiti miša, koji se inače jako voli igrati. Dijete se poistovjetilo, te zaključilo kako je miš malen kao on.

U trećem primjeru autor Bastašić opisuje susret s dječakom kojeg majka dovodi radi strahova. Dječak se sakriva između ormara i kauča, dok ga terapeut pokušava ohrabriti. Koristi lutku doktora, koja u ovom slučaju simbolizira terapeuta, te glumi kako se doktor silno boji dječaka: „Doktor me pita da li će mu dječak učiniti nešto nažao. Nagovaram ga da ga direktno pita, on drhti, zavlaci se pod moj pazuh [...] Molim dječaka da se s njim rukuje, ali da mu ne stisne prejako ruku. Dječak kao pod utjecajem čarolije pruža ruku malom doktoru koji ga uvodi u svijet drugih lutaka.“ (Bastašić, 1988;13)

Nakon ublažavanja straha od prvog susreta terapeut upoznaje djecu s ostalim lutkama. Razgovor o simboličnim lutkama razgovor je o različitim iskustvima i osjećajima transponiranim u te simboličke lutke, objašnjava Bastašić (1988.).

6.2. Lutke i bajka

Bajka je vrsta književnosti koja djetetu na simboličan način pomaže da razumije sebe i život. Mnogi roditelji žele zaštititi svoju djecu od onoga što ga uznemiruje i približiti mu stvarnost s kojom se susreće i s kojom će se susresti u životu. No, bajke su važne za razvoj djece, jer glavni likovi pokazuju osobine i sposobnosti da se izbore i pobjede u teškim trenucima, pa čak i u svijetu divova i zlih čudovišta. Bajke djecu suočavaju s osnovnim i realnim ljudskim situacijama u kojima ima i smrti i starenja. Bastašić (1988.) napominje kako tijekom terapije, u konzultacijama s roditeljima predškolske djece, redovito razgovara o važnosti čitanja i pričanja bajki djetetu. Vrijednosti i odgojno značenje bajke potvrđuje citatom K. Čukovskog; „...pripovedači se zalažu za to da se dete od malih nogu nauči da misaono učestvuje u životu izmišljenih ljudi, životinja i da se na taj način oslobodi uskih egocentričnih interesa i osećanja [...] da se uživljava u život drugih, da saoseća u tuđim stradanjima i radostima, bez čega čovek inače nije čovek“ (K. Čukovski, 1986; prema Bastašić, 1988;19).

Autor Bastašić (1988.) opisuje analizu učestalosti dječje igre s izvorima u bajkovitom. Djeca uz pomoć lutaka za simbolizaciju priče i bajke, najčešće igraju Grimmove bajke (Ivica i Marica, Crvenkapica, Vuk i sedam kozlića, Snjeguljica...) isprepletene s događajima iz svakodnevnice, tv-scenama, scenama iz fantazije, sna. Autohtona priča koja nastane vrlo je vrijedna jer otkriva kreativnost djeteta i istovremeno upućuje na konflikt.

Interes za bajku u dječjem razdoblju najveća je u edipskom razdoblju (*Edipov kompleks - ambivalentni osjećaji prema istospolnom roditelju, u razdoblju sazrijevanja djeteta i razvoju ličnosti, te usvajanju društvenih zabrana), a mnoge bajke rješavaju upravo te probleme, navodi Bastašić. Lutke za priče omogućuju transfer osjećaja i osobina u određenu lutku, na taj način navedeni autor i terapeut analizira problematiku koju dijete otkriva, te usmjerava tijek igre u tom smjeru, navodeći ga prema osvješćivanju određenog problema ili unutarnjeg konflikta.

6.3. Lutke i obitelj

Obitelj je struktura koja omogućuje pojedincu fizički opstanak, te formiranje ličnosti i osnovnih psihičkih osobina. U procesima identifikacije, dijete u svoj identitet ugrađuje obilježja svih članova obitelji. Prema autoru Bastašiću (1988.) svaka obitelj ima uspostavljen homeostazu bez koje nema života ni razvoja, a promjena kod jednog člana obitelji dovodi do promjena cijele obitelji. Svaki član obitelji ima svoju ulogu i funkciju.

U obiteljima se zbivaju krize, konflikti. Ovisno o intenzitetu problema i o snazi homeostaze, kriza može dovesti do razaranja strukture ili se ravnoteža održi na račun bolesti pojedinca, navodi Bastašić (1988.). Nadalje objašnjava da promatranjem igre djeteta može potvrditi tezu da dijete vrlo rano ugrađuje u sebe probleme svojih roditelja.

Svaki član obitelji može biti sudionik konflikta, stoga je vrlo važno uključiti obitelj u terapiju. Irwin i Malloy (1975.) opisuju zajednički intervju pomoću lutaka. Svakom članu obitelji predlaže se da izabere lutku: „Promatra se interakcija obitelji. Ponekad jedan član vrši selekciju za druge. Već izbor lutaka prezentira aspekte selfa i način kako individua vidi sebe. U kreiranju zajedničke priče, uloge pojedinih članova su vidljivije: promatra se tko je organizator, tko žrtva, koje su alijanse ili podgrupe. Interakcije postaju jasnije i karakterističnije, a i lakše se otkriva obiteljski konflikt.“ (prema Bastašić, 1988;53)

U dječjim igrama zrcali se obiteljska problematika. Autor Bastašić (1988.) za primjer opisuje petogodišnje dijete koje je dovedeno zbog enureze i agresivno je prema svim lutkama, jedino lutka-bakica u njemu izaziva nježnost. U ranom djetinjstvu čuvala ga je baka jer je majka zbog psihoze bila hospitalizirana.

Najčešći obiteljski problem današnjice je razvod roditelja. Dijete se mora suočiti s odlaskom jednog od roditelja. Bastašić objašnjava da nakon šoka odvajanja dolazi do poricanja,

negiranja da se to uopće dogodilo, da bi se zatim javile emocije straha, bijesa, neprijateljstva, ljutnje te na kraju dolazi do adaptacije i prihvaćanja nove stvarnosti.

Terapeut Bastašić opisuje slučaj djevojčice i obrade kompleksnog problema razvoda njenih roditelja. Otac ima novu ženu i dijete, djevojčica se susreće s ocem rijetko te se susreti ostvaruju na inzistiranje majke. Djevojčica na terapiji od plastelina izrađuje jabuke. Terapeutu daje ulogu strašila koji nijemo i mirno čuva jabuke. Jedan mali zec, kojeg ona animira, ukrade jabuke, ali je dobar i poziva strašilo da idu u kino. Bastašić (1988.) navodi da je otac povremeno vodi u kino, ali su susreti rijetki. Nadalje objašnjava igru gdje zec krade jabuke od strašila, kao što djevojčica od oca krade slobodno vrijeme. Djevojčica kroz razvijanje odnosa s terapeutom napreduje u terapiji, no Bastašić ističe kako djeca moraju proći proces žalovanja: „Žalovanje je potrebno obaviti u tišini i sam.“ (1988; 62)

6.4. Lutke u prevladavanju straha

Strah je emocija koja nastaje uslijed stvarne ili zamišljene opasnosti, urođena reakcija koja izaziva neugodu, a cilj joj je zaštititi tijelo od daljnjih oštećenja. Strah izaziva reakciju isključivanja svih drugih stvari, te usmjeravanja koncentracije tijela na obranu od onoga što ga izaziva. No, strah nije uvijek istog intenziteta, niti su reakcije uvijek iste. U stanjima panike može doći do ozbiljnih problema i poremećaja u svakodnevnom funkcioniranju.

„Svi strahovi proizašli iz pradavnog straha izraz su čovjekove krhkosti i vezanosti za druge“ (Bastašić, 1988;75). Jedan od najčešćih strahova je strah od odvajanja, koji prati čovjeka od trenutka kada počinje prepoznavati da voljena osoba koja ga hrani i njeguje može otići i napustiti ga, a vrijeme povratka može biti beskrajno dugo. Ova vrsta straha kasnije kulminira u strahu od smrti kao konačnog odvajanja.

Igra ima važnu ulogu u prevladavanju straha, te nadopunjavanju praznine odvajanja. Djeca kroz igru dramatiziraju situacije koje su izazvale strah, elaboriraju događaje iz prošlosti, predviđaju ono što očekuju u budućnosti. Strah od odvajanja ne mora uvijek biti realan, svakodnevne situacije mogu izazvati separacijske strahove: odlazak u školu, svađa u obitelji pa čak i rođenje brata ili sestre. Autor Bastašić objašnjava kako dijete doživljava rođenje brata ili sestre: „U djetetovoj psihi voljeti i iskazivati ljubav prema malom konkurentu, znači i zadobiti ljubav roditelja. Silne se drame dešavaju u djetetu – biti ovisan o tuđoj ljubavi i dijeliti je s drugima, često znači ići protiv snažnih impulzivnih želja koje baš nisu u skladu s

željama i zahtjevima roditelja, pa ni osobnim idealima. Očuvati istodobno roditeljsku ljubav i vlastito samopoštovanje veoma je teško.“ (1988;75)

Autor Bastašić (1988.) opisuje primjer terapije šestogodišnjeg dječaka kojeg su roditelji doveli zbog mucanja i brojnih strahova. Simptomi su se javili dvije godine nakon rođenja brata. Nakon raznih pokušaja razgovora, crteža i igre, terapeut je primijetio napredak tek kod igre s lutkama. Dječak je u igri čarobnjaka koji skamenjuje pokazivao nesređene osjećaje prema ukućanima. Sve koji ga ne slušaju pretvarao je u kamen, čak i Sunce, koje je terapeut opisao da je toplo kao majka. U ruku uzima dva dječaka, jednog malenog, jednog velikog, a u drugoj ruci drži zmiju koja sve guta pa čak i dječaka kojeg on igra. Čarobnjak (kojeg također dječak animira) ulazi u kuću u kojoj su svi mrtvi, a dječak pred tim okamenjenim svijetom djeluje nesretno, primjećuje autor. Autor objašnjava kako je dječakov strah posljedica straha od kazne i gubitka ljubavi. Dječak izvjesno vrijeme uopće nije mogao biti sam, jer je to u njemu izazivalo ubojstvene želje prema bratu. Pretvorba u kamen, u igri s čarobnjakom, nije samo znak smrti, već i pokazivanje simboličkog straha, objašnjava Bastašić. Dječak je u ovoj igri pasivan događaj pretvorio u aktivan. Način na koji je postupio sa Suncem ukazuje da prolazi kroz fazu separacije i individualizacije.

Sljedeći primjer kojeg autor Bastašić navodi, jasan je primjer kako ovom dječaku lutka pomaže u izražavanju skrivenih želja i osjećaja. Terapeut započinje igru između velikog diva koji ruši sve pred sobom i mudrog dječaka koji će spriječiti diva. Dječak nastavlja igru: div se od silnog rušenja svega pred sobom, umorio i zaspao. To je mudar dječak iskoristio, vezao mu ruke i ugušio ga. Pobjeda dječaka nad divom može se usporediti s pobjedom nad ocem, objašnjava autor. Dječak se ljuti na vlastitog oca jer često izbiva iz kuće i vrlo je nježan prema dječakovom mlađem bratu. Na kraju seanse, autor opisuje reakciju dječaka: „Zamolio me da mu posudim diva i malog dječaka da se igra u čekaonici dok razgovaram s ocem. Nakon razgovora s ocem, u hodniku sam našao velikog diva kako nježno drži u ruci malog dječaka. Bio sam zadivljen porukom: jedino ljubavlju možemo savladati razornog i velikog diva u sebi.“ (Bastašić, 1988;78)

6.5. Lutka i agresivnost

Agresivno ponašanje je ponašanje s namjerom da se nekome ili nečemu nanese šteta. Uzroci agresije kod djece, prema autorima Essau i Conradt (2006.) mogu biti obiteljski ili školski. Unutar obitelji, ono što utječe na javljanje agresivnosti je nedostatak stabilne emocionalne

privrženosti između roditelja i djeteta, slab nadzor nad djetetom i zanemarivanje djetetovih potreba. Također, prihvaćanje i oponašanje agresivnih i nasilničkih ponašanja koje djeca uče od roditelja, braće i sestara. No, agresivnost je sastavni dio života i jedan od centralnih funkcija ega, funkcija koja služi produktivnoj samorealizaciji i samoodržanju, smatra autor Bastašić i objašnjava: „Ako se ne iskazuje u otvorenoj destrukciji, čega sve češće ima u urbanim sredinama, agresija se može usmjeriti prema vlastitoj ličnosti, što opet može rezultirati raznim psihičkim poremećajima.“ (1988;88). Autor zaključuje iz vlastitog iskustva kroz terapiju da je agresija u suštini pitanje ljubavi.

Autorice Katz i McClellan (1997.) teoriju o tome zašto djeca iskazuju neprimjerenu agresivnost dijele u dvije kategorije: teoriju deficita i teoriju suficita. Teorija deficita tvrdi da su djeca agresivna jer im nešto manjka, na primjer neko socijalno umijeće ili kontrola impulsa. Prema teoriji suficita, djeca su agresivna jer se ne znaju nositi s visokim razinama bijesa ili agresivnosti, pa ih to njihovo duševno stanje prisiljava da se posluže agresijom.

Dijete se susreće s agresijom već kod prvih roditeljskih zabrana. U tom slučaju roditelj je agresor, a dijete o njemu ovisi. Kod djeteta se javlja strah od gubitka ljubavi, jer ono želi da se majka bavi isključivo njime, pa razvija osjećaj ljubomore prema ostalim osobama uključenim u njihov zajednički život. U tom osjećaju ima mnogo destruktivnih fantazma. U slučajevima gdje dijete dobiva brata ili sestru, često se javlja želja za ozljeđivanjem pridošlice (kojom se svi bave). No, postoji strah od gubitka ionako već poljuljane ljubavi roditelja, pa se agresija prenosi na stvari, poput uništavanja igračaka. Bastašić (1988.) napominje važnost prepoznavanja samokažnjavanja kod djeteta zbog mogućeg patološkog razvoja ličnosti. Dijete treba osloboditi takve agresije, a ona slabi kada dijete prepozna uzroke i ovlada situacijom. Kada se djetetu ponudi lutka, ono preusmjerava neprihvatljivo ponašanje i omogućuje mu da verbalizira situaciju i osjećaje, te ih samim time postane svjesno.

Iako su većina uzroka agresije vanjska okolina i obitelj, u brojnim istraživanjima mnogi su znanstvenici potvrdili da djeca kroz medije mogu naučiti razne oblike agresivnog ponašanja. Superjunaci pomoću agresivnog ponašanja postižu cilj. Ovaj način modeliziranja čini djecu tolerantnijima prema nasilju i agresiji. Dijete s poteškoćama u ponašanju može kriti duboku i snažnu patnju koja u početku privlači roditeljsku pažnju, a zatim dijete udaljava od objekta ljubavi. Autor Bastašić ističe da kod neke od te djece, u igri lutkama iza agresivnog ponašanja, naziru se samokažnjavajuće tendencije. Freud (1965.) opisuje da djeca kojima nedostaje ljubavi mogu razviti auto-agresivno ponašanje sve do teških samoranjavanja, što kasnije dovodi do okretanja superega u nemilosrdnu savjest. (prema Bastašiću, 1988;89).

Bastašić navodi kako se agresija može kanalizirati na igre u kojima dominira fizička aktivnost, te suradnja i pokret. Oblikovanje raznih materijala (drvo, metal, plastika) i ostale stvaralačke aktivnosti pretvaraju agresivnost u konstruktivnost. Svako dijete traži različiti pristup, a mirna i kreativna atmosfera djetetu će stvoriti osjećaj prihvaćenosti. Kod agresije pomaže i lutka nalik na boksačku vreću koja omogućuje djetetu da izbacij agresiju, ističe Bastašić. Nadalje zaključuje da se u simboličkoj igri i simboličnim lutkama najbolje raspoznaje djetetova agresija, pa se lakše može pristupiti tom problemu suočavanjem djeteta s izvorom ljutnje. Situaciju u kojoj lutka smiruje agresiju opisuju i autori Hicela i Sindik (2011): „ Odgojitelji u području predškolskog odgoja imaju izvrsnu priliku da utječu na ponašanje djece, uz odgovarajuće komunikacije i odnose, uključujući i uporabu lutke na različite načine. Kada djeci koja su u svađi ponudi lutku, ona će moći verbalizirati svoj bijes i početi razumijevati zašto su se ljutili i svađali. U takvoj situaciji lutka može biti konstruktivan posrednik koji omogućuje da djeca pronađu rješenje pogodno za sve, koje uz to promiče njihovo prosocijalno ponašanje.“ (preuzeto 03.12.2015; <http://hrcak.srce.hr/74325>)

Slika 6 *Lutka u psihoterapiji* (izvor: <http://www.handpuppen.kumquats.de/Grosse-Handpuppen/Puppe-Seminar-Paket.html> , preuzeto 14.09.2016.)

7. LUTKA – DJETETOV NAJBOLJI PRIJATELJ

U teoretskom dijelu rada navela sam razne autore koji opisuju iskustvo upotrebe lutke u radu s djecom te kako ona utječe na njihov razvoj. Autorica Ivon opisuje ulogu lutke u poticanju dječje pozitivne slike o sebi, dječje samostalnosti, socijalne kompetencije, dječjeg stvaralaštva. Nadalje, Majaron (2002.) ističe važnost sudjelovanja djece u izradi lutke i smišljanju scenarija jer tada dijete nadilazi sve svoje stvaralačke aktivnosti. Psihoterapeut Bastašić iznosi iskustva korištenja lutki u psihoterapiji, kako lutka može pomoći djetetu da prevlada strah, agresivnost i sl. Provođenjem aktivnosti izrade lutke s djecom želim istražiti i potvrditi teorijski dio rada odnosno utječe li lutka na cjeloukupan djetetov razvoj i možemo li reći da je lutka zaista djetetov najbolji prijatelj?

PROVOĐENJE AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU

Aktivnost: Izrada lutke – „Lutka – djetetov najbolji prijatelj“

U dječjem vrtiću „Turnić“ u Rijeci u mješovitoj skupini „Školjkice“, odradila sam aktivnost u kojoj su djeca, uz moju pomoć, izradila lutke. Prije aktivnosti, razgovarala sam s mentoricom o provedbi aktivnosti. Pripremila sam sav materijal i sredstva potrebna za rad.

Aktivnost sam započela razgovorom o prijateljstvu i lutkama. Pitala sam djecu: „Znaju li što je prijateljstvo? Imaju li prijatelje i kako se zovu? Kako znaju da im je netko prijatelj?“ Zatim sam ih pitala imaju li najdražu igračku, igraju li se s lutkama, može li igračka (ili lutka) biti prijatelj. Nakon toga upoznala sam djecu s ginjol lutkom koju sam izradila. Djeca su pokazala veliki interes za lutku, promatrali su je, isprobavali, razgovarali s njom. Zatim sam uz pomoć lutke, djeci ispričala priču „Gospodin Nosko nalazi prijatelja“.

Nakon ispričane priče objasnila sam djeci današnji zadatak. Aktivnost smo započeli izradom skice lutke- prijatelja. Djeca su većinom naslikala prijatelje iz vrtića, a neke djevojčice naslikale su svoje lutke s kojima se igraju kod kuće. Drugi dan pripremila sam prostor za rad. Stolove sam zaštitila najlonskim vrećama te pripremila sredstva i materijale za rad. Djecu

sam podjelila u dvije grupe i objasnila im način izrade lutke. Sva djeca su sa velikim interesom izrađivala lutke, međusobno su komunicirali i pomagali jedni drugima, starija djeca pružala su pomoć mlađoj djeci kada bi imali poteškoća u izradi. Primjetila sam kod većine djece da promatraju drugu djecu u radu. Poticala sam djecu na korištenje različitih materijala kod ukrašavanja. U prostoru je vladala opuštena radna atmosfera.

Djeca su bila vrlo zadovoljna rezultatom samostalnog rada. Nadjenuli su svojim lutkama imena i zajedno smo analizirali njihov rad. Svako sam dijete zamolila da mi njegova lutka kaže zašto je on/a najbolji/a prijatelj/ica. Sramežljiva djeca stavila su lutku ispred svog lica i razgovarala. U vrtiću je bilo trinaestero djece s kojima sam odradila aktivnost čijih sam šest radova analizirala.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Akadska godina: 2015./2016.

Smjer: Stručni studij predškolskog odgoja - redovni

PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE AKTIVNOSTI IZ LUTKARSTVA

I SCENSKE KUTURE

AKTIVNOST: „LUTKA – DJETETOV NAJBOLJI PRIJATELJ“

DJEČJI VRTIĆ: „Turnić“, Rijeka

MENTORICA/ODGAJATELJICA: Gordana Rubeša

STUDENTICA: Marina Deželjin

USTANOVA: Dječji vrtić Rijeka, CPO Turnić, mješovita skupina „Školjkice“

BROJ DJECE U SKUPINI: 21 (od 3 do 7 godina)

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: nema djece s posebnim potrebama

MOTIV: Izrada lutke- najbolji prijatelj

LIKOVNO PODRUČJE: kaširana papir - plastika

LIKOVNA TEHNIKA: kiparska tehnika; prostorno - plastično oblikovanje

LIKOVNI PROBLEM: oblik

OBLIK RADA: frontalni, grupni, individualni

METODE RADA: metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, metoda analitičkog promatranja, metoda demonstracije

MATERIJALI: novinski papir, ljepilo za drvo - drvofix, igla, konac, gumbići, vuna, krpice, tempere u raznim bojama, kistovi, posudice, čašice za vodu, razne tkanine, karton

CILJ: Usvajanje znanja o vrijednostima prijateljstva, približiti djeci lutku kao prijatelja

ZADATCI:

ODGOJNI ZADATCI:

- razvijati interes za rad, samostalnost, upornost i osjećaj za sklad;
- poticati pozitivan odnos prema vlastitom radu;
- poticati ljubav prema likovnom izražaju;
- poticati odnos prema drugom djetetu, jedno dijete prema skupini, dijete prema djetetu
- stvoriti ugodnu atmosferu i raspoloženje u skupini
- razvijati osjećaj privrženosti prema prijatelju

OBRAZOVNI ZADATCI:

- usvajati znanje o prijateljstvu i vrijednostima prijateljstva
- stvarati iskustvo o lutki kao prijatelju
- poticati likovno izražavanje

FUNKCIONALNI ZADATCI:

- razvijati koncentraciju i pažnju;
- razvijati motoriku šake;
- stvarati pozitivnu sliku o sebi.
- razvoj divergentnog razmišljanja i kreativnosti

AKTIVNOSTI KOJE SU PRETHODILE:

Pripremanje haljinica za lutke, izrada skica lutaka

ORGANIZACIJA PROSTORA I MATERIJALA ZA RAD:

Prije početka aktivnosti djecu ću podijeliti u dvije grupe, a zatim pripremiti prostor. Stolove i stolice odvojiti ću tako da svaka grupa ima dovoljno mjesta za rad. Na stolove ću staviti pribor za izradu lutaka (ljepilo za drvo, karton, novinski papir, tempere, kistove itd.). Stolove ću zaštititi zaštitnom folijom.

TIJEK AKTIVNOSTI

UVODNI DIO:

Kako bi dijete doveli do ispunjenja zadatka, te postigli određeni cilj, važno je dobro motivirati djecu.

Za početak ću okupiti djecu oko sebe i pokrenuti razgovor o prijateljstvu. Postavit ću djeci nekoliko pitanja;

1. Što je prijateljstvo?
2. Tko je vaš najbolji prijatelj?
3. Kako znamo da nam je netko prijatelj?
4. Što je potrebno da bi nekome bio najbolji prijatelj?
5. Može li nam lutka (ili neka druga igračka) biti prijatelj?
6. Imate li lutku?
7. Razgovarate li s njom?

Nakon razgovora o lutkama i prijateljstvu, pokazat ću djeci ginjol lutku koju sam izradila. Zatim ću im uz pomoć lutke ispričati priču „Gospodin Nosko nalazi prijatelja“. Zamolit ću djecu da naprave skicu svog prijatelja, kojeg ćemo kasnije izrađivati. Nakon toga, objasnit ću im likovnu tehniku kojom ćemo izrađivati lutke. To je tehnika izrade raznovrsnih predmeta uz pomoć papira namočenog u ljepilo pomiješano s vodom. Za modeliranje glave lutke koristimo razne materijale: novinski papir, kartonske role, spužva itd. Nakon što dobijemo željeni oblik, novinski papir istrgamo na trakice te ljepilom lijepimo u nekoliko slojeva. Podijelit ću djeci materijale za rad i zamoliti ih da sjednu za stol.

GLAVNI DIO:

Nakon uvodnog dijela djeca kreću s izradom svojih lutaka. Promatrat ću rad djece, pružiti im pomoć ako im je potrebna, motivirati ih raznim pitanjima, poticati na samostalno iskazivanje ideja i misli.

ZAVRŠNI DIO:

Kako djeca budu završavala svoje lutke, razgovarat ću sa svakim djetetom o njegovoj lutki.

Pitanja koja ću im postaviti:

1. Kojom smo tehnikom danas radili?
2. Kako se zove tvoja lutka- prijatelj?

3. Neka nam tvoja lutka kaže zašto si ti njegov/a najbolji/a prijatelj/ica?

Lutke ću, nakon analize, ostaviti kraj radijatora da se dobro osuše, a djecu ću potaknuti na pospremanje radnog mjesta te materijala s kojim su radili. Potaknut ću ih na brigu o vlastitoj higijeni, odnosno na pranje ruku i ostalih dijelova tijela koje smo zaprljali u radu.

Slika 7. Ginjol lutka koju sam izradila (fotografirala: Marina Deželjin)

ANALIZA DJEČJIH RADOVA

Svako sam dijete zamolila da mi njegova lutka kaže zašto je on/a najbolji/a prijatelj/ica. Na ovaj način djeca su osvjestila svoje osobine te stvarala pozitivnu sliku o sebi. Sramežljiva djeca stavila su lutku ispred svog lica i razgovarala. U vrtiću je bilo trinaestero djece s kojima sam odradila aktivnost čijih sam šest radova analizirala.

Slika 8. Lutka djevojčice L.Č. (4,11 godina)
(fotografirala: Marina Deželjin)

Djevojčica L.Č. (4,11 godina): „ Zovem se Mia. Imam šarenu kosu jer sam vesela i smiješna. L. mi je najbolja prijateljica jer smo stalno zajedno. Voli se igrati i crtati. I spavamo zajedno.“

L.Č. jako je zadovoljna svojim radom. Odabrala je šarenu vunu za kosu jer voli vesele boje, a dužina kose (kosa je iste dužine kao i haljina lutke) prikazuje njenu želju za dugom kosom. Gumbićima na haljini prikazala je zaokruženo srce.

Slika 9. Lutka djevojčice A.V. (4,10 godine)
(Fotografirala: Marina Deželjin)

Djevojčica A.V. (4,10 godine): „Zovem se Ana. Jako volim svoju prijateljicu A. Igramo se zajedno. A. je dobra, brine se za mene i djeli sa mnom igračke.“

Djevojčica A. napravila je lutki kosu od vune, a crvenu boju je odabrala jer joj je to najdraža boja. Haljinicu je ukasila sa deset gumbića koje je pažljivo birala i brojala. Djevojčica je, potaknuta pričom o prijateljstvu, odabrala različite gumbiće jer su i ljudi različiti. Oči je lutki naslikala širom otvorene, s velikim trepavicama po uzoru lutke koju ima kod kuće.

Slika 10. Lutka djevojčice V.S. (5,3 godine)
(Fotografirala: Marina Deželjin)

Djevojčica V.S. (5,3 godine): „Zovem se Elza. Sa V. volim slagati kocke i igrati se u kuhinji. V. mi uređuje kosu. Jako je dobra prema meni.“

Djevojčica V. izrađivala je svoju lutku duže od ostale djece jer je svakoj radnji pridavala veliku pažnju. Nije htjela lutku ukasiti s puno detalja, a haljinu je ukasila gumbićima koje je posložila u obliku cvijeta. Odabrala je šarenu vunu za lutkinu kosu jer će pletenica koju će joj isplesti izgledati lijepše. Ime je lutki dala po liku iz animiranog filma.

Slika 11. Lutka djevojčice I.C. (5,0 godina)
(Fotografirala: Marina Deželjin)

Djevojčica I.C. (5,0 godina): „ Ja se zovem Elza i volim sa I. igrati lovice. Stalno smo zajedno i I. je dobra prema meni. Kada sam tužna ona me nasmijava, a u krevetu me čuva.“

Djevojčica je ime svojoj lutki nadjenula po svom kućnom ljubimcu. Pažljivo je izrađivala lutku, pridavajući najviše truda izradi glave. Odabrala je vunu plave boje za lutkinu kosu, razdvajajući nit po nit. Nakon što je vunu zaljepila odlučila je lutku ošišati. Na početku nije htjela ukrašavati haljinu, no kasnije se predomislila. Neke je gumbiče prvo obojala, a nakon toga ih zalijepila na lutkinu haljinu.

Slika 12. Lutka dječaka I.K. (4,6 godina) (Fotografirala: Marina Deželjin)

Dječak I.K. (4,6 godina): „ Zovem se Conor. I. i ja se igramo zajedno i crtamo zajedno. Volimo se igrati autićima. I. je jako drag i volim ga. Daje mi flomastere kada crtamo.“

Dječak I. vrlo je sramežljiv. Kod izrade lutke trebao je više poticaja od ostale djece. Izrađivao je prijatelja iz vrtića. Lutka ima plavu kosu jer njegov prijatelj Conor voli plavu boju. Pri analizi njegove lutke, dječak je lutku stavio ispred svog lica i uz pomoć lutke razgovarao sa mnom i ostalom djecom. Na većinu mojih poticajnih pitanja odgovarao je potvrdnim ili negativnim kimanjem lutkine glave. Na kraju je tiho rekao kako Conor i on dijele flomastere kada crtaju.

Slika 13. Lutka djevojčice L.J. (6,4 godina)
(Fotografirala: Marina Deželjin)

Djevojčica L.J. (6,4 godina): „Moje ime je Ket, a moja najbolja prijateljica je L. Ona je jako dobra prema meni, posuđuje mi svoje igračke pa se zajedno igramo. L. voli jako plivati i kada dođe ljeto, plivati ćemo zajedno.“

Djevojčica L. izradila je svoju lutku s puno pažnje. Najdraže boje su joj crvena i roza pa je prema tome birala boju haljine i boju vune od koje je napravila kosu. Haljinu je odlučila ukasiti gumbićima koje je poslagala u obliku slova P., jer tim slovom započinje riječ prijateljstvo. Smatra da je kod prijatelja bitno da je sretan pa je svojoj lutki naslikala veliki osmijeh. Primjetila sam da je u procesu izrade često promatrala drugu djecu. Kasnije je rekla kako nije znala nacrtati oči. Objasnila sam joj kako ne mora nacrtati oči već ih može izraditi od nekih materijala, no htjela je napraviti kao većina djece. Na kraju je bila vrlo zadovoljna i ponosna na svoj rad.

Slika 14. Lutka djevojčice R.Č. (6,4 godine)
(Fotografirala: Marina Deželjin)

Djevojčica R.Č. (6,4 godine): „Zovem se Karli. R. je moja prijateljica jer se igramo zajedno. Ponekad zajedno crtamo. R. me povede sa sobom kod zubara ili kod doktora jer se malo boji. Ali bude dobra, jer sam ja tamo i ne bojim se. Ja nemam zube i ne moram kod doktora jer me R. popravi.“

Djevojčica R. svoju je lutku izrađivala pažljivo. Najviše je uživala u kaširanju te je tome posvetila najveću pažnju. Kod izrade lica i ukrašavanja haljine tražila je pomoć ostale djece. Primjetila sam da je nemirna i nestrpljiva. Rekla je kako ne može dočekati da dovrši lutku i krene se igrati s njom. Uz malo poticaja dovršila je samostalno svoju lutku, vidno zadovoljna rezultatom. Lutku je nazvala Karli po prijateljici koja stanuje u njenoj ulici. Stavila je lutku na svoju ruku i priredila ostaloj djeci u skupini kratak igrokaz.

8. ZAKLJUČAK

Ovim završnim radom pokušala sam objasniti važnost lutke u djetetovom životu. Na temelju proučavanja literature potrebne za rad, mogu istaknuti da je lutka vrijedno i moćno sredstvo za poticaj djetetovog emocionalnog, socijalnog i spoznajnog razvoja. Dijete lutku doživljava kao svog prijatelja koji ga neće iznevjeriti. Lutka pomaže djetetu u situacijama kada se ono osjeća nesigurno i nemoćno. Već od rane dobi lutka služi djetetu kao prijelazni objekt te olakšava djetetu odvajanje od majke.

Empirijskim postupkom istraživanja željela sam utvrditi utjecaj lutke na djetetov cjeloukupni razvoj i možemo li reći da je lutka djetetov najbolji prijatelj. Prema autorici Ivon lutka je često posrednik između djeteta i odrasle osobe. Kroz provedenu aktivnost uvidjeli smo da dijete lakše uspostavlja komunikaciju s lutkom i uz pomoć lutke. Autorica nadalje ističe važnost lutke u poticanju dječje samostalnosti, socijalne kompetencije djeteta i stvaralaštva. Djeca su kroz aktivnost samostalno izrađivala i osmišljavala svoje lutke u suradnji s ostalom djecom. U radu sam, također, objasnila i ulogu lutke u psihoterapiji s djecom. Psihoterapeut Bastašić izradio je različite lutke neutralnog izraza lica za potrebe rada s djecom. Razne lutke pomogle su djeci prebroditi strah od nepoznatih situacija. Djeca su se povjeravala lutkama o svojim problemima, te su kroz igrokaze i prikazivala neke probleme, što je olakšalo samu terapiju. Kroz analizu radova provedene aktivnosti djeca su odgovarala na postavljena pitanja uz pomoć lutke koju su izradili.

Prema svemu opisanom možemo zaključiti kako između djeteta i lutke postoji jedna posebna veza; dijete treba lutku, ali i lutka treba dijete. Prema tome možemo reći da je lutka zaista djetetov najbolji prijatelj.

„I kada lutka plače suze joj ne kvase lice (ona se kloni svake izravnosti), kvase ga lutkaru. Lutkin osmijeh, međutim, traje zauvijek, ne prestaje onda kada se lutkaru izgubi na usnama.“

Luko Paljetak

9. LITERATURA

KNJIGE

1. Bastašić, Z., Lutka ima srce i pamet, Školska knjiga, Zagreb, 1988.
2. Essau, C.A; Conradt,J., Agresivnost u djece i mladeži, Naklada slap, Zagreb, 2006.
3. Glibo, R., Lutkarstvo i scenska kultura, Ekološki glasnik – IMA, Zagreb, 2000.
4. Ivon, H., Dijete,odgajatelj i lutka, Profil, Zagreb, 2010.
5. Ivon, H., Lutka u dječjem vrtiću, Tisak, Split, 2013.
6. Kraljević, A., Lutka iz kutka, Naša djeca, Zagreb, 2003.
7. Krizmanić, M., U ljubavi i bez nje, Profil, Zagreb, 2012.
8. Kulot D., Ullrich H., Gospodin Nosko nalazi prijatelja, Golden marketing, Zagreb, 2002.
9. Majaron, E.; Kroflin, L., Lutka...divnog li čuda, MČUK, Zagreb, 2004.
10. Modrić, N., Lutka vodič za razumijevanje ljudskih potreba i za rješavanje sukoba, Kratis, Zagreb, 1999.
11. Mrkšić, B., Drveni osmijesi, MČUK, Zagreb, 2006.
12. Paljetak, L., Lutke za kazalište i dušu, MČUK, Zagreb, 2007.
13. Pokrivka, V., Dijete i scenska lutka, Školska knjiga, Zagreb, 1978.
14. Županić Benić, M., O lutkama i lutkarstvu, Leykam, Zagreb, 2009.

ČASOPISI

1. Mirisi djetinjstva : kultura vrtića : zbornik radova / 15. dani predškolskog odgoja Splitsko-dalmatinske županije, Split, 26., 27. i 28. studenoga 2009. Split : Dječji vrtić "Radost" : Dječji vrtić "Marjan", 2009.

INTERNET

1. Ivon H., Razlike u prosocijalnom i agresivnom ponašanju djece predškolske dobi, ovisno o učestalosti djetetove interakcije s lutkom, http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=110260 preuzeto 09.09.2015.
3. Klarić V., Značaj prijelaznih fenomena u razvoju djeteta, <http://hrcak.srce.hr/113421> preuzeto 10.09.2015.
3. Šimunov M., Lutka u odgoju, <http://hrcak.srce.hr/19444> preuzeto 11.09.

4. Žic Ralić A., Prihvaćenost i prijateljstvo djece i mladih s teškoćama u razvoju, http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=162368 preuzeto 08.09.2015.

POPIS SLIKA:

Slika 1. *Lutkar na ulici* (izvor: <http://www.coventgardenentertainment.co.uk/performers/jp-puppets-charming-puppeteer-show/>, preuzeto 14.09.2016.)

Slika 2. *Marioneta* (izvor: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/85/df/b1/85dfb1a0fdd651583fe5809f236da2f7.jpg> , preuzeto 10.09.2015.)

Slika 3. *Ginjol* (izvor: <http://fiaf.org/events/documents/Guignol-Study-Guide-En.pdf> , preuzeto 10.09.2015.)

Slika 4. *Javajka* (izvor: <http://www.europeana.eu/portal/record/2023202/B5316E8A1A5E1564647F582DCC9A67EE8093F4E4.html> , preuzeto 10.09.2015.)

Slika 5. *Wayang Golek* (izvor: <http://www.dreamstime.com/royalty-free-stock-photos-wayang-golek-doll-puppet-image29658258> , preuzeto 10.09.2015.)

Slika 6 *Lutka u psihoterapiji* (izvor: <http://www.handpuppen.kumquats.de/Grosse-Handpuppen/Puppe-Seminar-Paket.html> , preuzeto 14.09.2016.)

Slika 7. Ginjol lutka koju sam izradila (fotografirala: Marina Deželjin)

Slika 8. Lutka djevojčice L.Č. (4,11 godina)

Slika 9. Lutka djevojčice A.V. (4,10 godine)

Slika 10. Lutka djevojčice V.S. (5,3 godine)

Slika 11. Lutka djevojčice I.C. (5,0 godina)

Slika 12. Lutka dječaka I.K. (4,6 godina) (Fotografirala: Marina Deželjin)

Slika 13. Lutka djevojčice L.J. (6,4 godina) (Fotografirala: Marina Deželjin)

Slika 14. Lutka djevojčice R.Č. (6,4 godine) (Fotografirala: Marina Deželjin)

SAŽETAK

Kroz temu „Lutka – djetetov najbolji prijatelj“ u uvodnom djelu ukratko sam objasnila kako igra djeluje na dijete, te djetetovu povezanost s lutkom. Zaključili smo kako je lutka često posrednik između djece i odraslih.

Počeci lutkarstva javljaju se na Dalekom istoku, iz Indije se šire u Kinu, Japan, Javu, Egipat, staru Grčku i naposljetku po cijeloj Europi. Lutkarstvo se u Europi razvija u 16. i 17. stoljeću.

Lutke djelimo u dvije skupine: marionete (lutke na koncima), i ručne lutke (štapne, ginjol lutke, lutke zijevalice itd.). Lutke se međusobno razlikuju po načinu izrade, materijalu te načinu animacije. Osim scenskih, lutka može biti svaki predmet koji uzmemo u ruku i dodamo mu pokret.

Lutka ima veliku ulogu u poticanju djetetovog emocionalnog, socijalnog i spoznajnog razvoja. U zadovoljavanju dječjih potreba, lutka može pomoći djetetu da se afirmira u nepoznatoj sredini. Također, dijete se lutki lakše potuži nego odrasloj osobi stoga lutka može pomoći odgajatelju da razumije djetetove potrebe i želje. Dijete kroz igru s lutkom lakše spoznaje sebe i stvara pozitivnu sliku o sebi. Kod odijevanja i hranjenja lutke dijete postaje samostalnije i lakše se uključuje u mnoge socijalne situacije. Djeca postaju socijalizirani zajedničkim dogovorima za lutkarski igrokaz, a i u tijeku izrade vlastite lutke. Na ovaj način zaključujemo da lutka pomaže i u poticanju dječjeg stvaralaštva.

U usporedbi lutke i čovjeka možemo primjetiti da lutka može sve što i čovjek, no čovjek ne može sve što i lutka. Lutka je izdržljivija od čovjeka, ona ne stari i ne gubi osmijeh s lica. Često se bavi međuljudskim odnosima, a zbog emotivne veze koju dijete osjeća prema njoj, njena poruka ostavlja puno jači utisak na dijete od one koju bi prenijela neka odrasla osoba.

SUMMARY

Through the theme "Puppet - a child's best friend" in the introductory part I've briefly explained how playing affects a child, as well as a child's connection with the puppet. We have concluded that the puppet is often a mediator between children and adults.

The beginnings of puppetry have occurred in the Far East, from India they have spread to China, Japan, Java, Egypt, ancient Greece and eventually throughout whole Europe. Puppetry has developed in Europe in the 16th and 17th centuries.

Puppets are divided into two groups: marionettes (puppets on a string), and hand puppets (rod, Guignol puppets, snapdragons, etc.). Puppets differ in the method of preparation, the material and the method of animation. In addition to performing, a puppet can be any object that we take in our hand and add to its movement.

Puppet has a major role in encouraging a child's emotional, social and cognitive development. To satisfy a child's needs, a puppet can aid a child to establish itself in the unfamiliar environment. Also, a child is easier to complain to a puppet than an adult, so the puppet can help the educator to understand a child's needs and desires. Through playing with the puppet a child is easier to have knowledge of itself and creates a positive image of themselves. When dressing and feeding puppets a child becomes more independent and is easier to be included in many social situations. Children become more socialized by mutual agreements for the puppet play, and in the course of making their own puppets. In this way, we conclude that a puppet helps to encourage children's creativity.

In comparing puppets and humans one can notice that a puppet can do everything a human can do, but a human cannot do everything a puppet can. A puppet is more durable than a human, it does not grow old and does not lose a smile off its face. Often dealing with interpersonal relationships, and because of the emotional connection that a child has for it, its message leaves a much stronger impression on a child than the one that would convey an adult.